

Nuoret: ehkäisy, riskikäyttäytyminen, seksuaaliterveys

PIHLA SASSI 4.3.2022
PÄIHDELÄÄKETIETEEN PÄIVÄT

Sidonnaisuudet + puhujan tausta

Luentopalkkio Orion Pharma

Aikuispsykiatrian erikoistuva lääkäri (PSHP)

Tohtorikoulutettava (UTU)

Tausta seksuaalikasvatuksen puolella

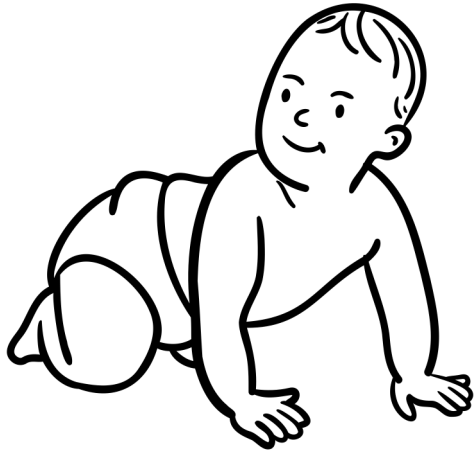
Mitä on seksuaaliterveys?

” Sexual health, when viewed affirmatively, requires a positive and respectful approach to sexuality and sexual relationships, as well as the possibility of having pleasurable and safe sexual experiences, free of coercion, discrimination and violence”
(WHO)

- Seksuaalisuuden kehitys alkaa syntymästä
- Seksuaalisuuteen liittyy fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus
- Riskikäyttäytyminen on omaa tai toisen (seksuaalista) hyvinvointia rikkovaa käyttäytymistä

Seksuaalisuuden kehitys

Seksuaalisuuden kehitys alkaa syntymästä. Pohja positiiviselle ydinkäsitykselle itsestä luodaan lapsuudessa. Seksuaalinen kehitys tapahtuu vaiheittain, ja on *ikätasoisesti* läsnä kaikissa elämän vaiheissa.

Nuoruusiässä seksuaalisuuteen tulee usein mukaan myös seksi, ja käsitys itsestä seksiä harrastavana yksilönä.

Seksuaalisuuteen liittyy keskeisesti kysymyksiä kuten ”Olenko hyvä?” ”kuka minä olen?” ja ”ketä ja mitä minä haluan?”

Ikätasoisuus

”Seksuaalisuuden portaat” on malli siitä, miten ihmisen seksuaalinen kehitys etenee vaiheittain, portaittain. Kehittymistä tapahtuu järjen, tunteen ja biologian tasoilla. Jokainen ihminen etenee kehityksessään rauhassa ja omaa tahtiaan. Jokaisella kehitysvaiheella on oma tehtävänsä, haasteensa ja oppinsa matkalla aikuisuuteen. Seksuaalisuuden portaat:

- 1) Olen ihana,
- 2) Tykkäyskaveri
- 3) Vanhempien ihailu
- 4) Idoli ihastuttaa,
- 5) Tuttu, muuta salattu,
- 6) Tuttu ja kaverille kerrottu,
- 7) Tykkään sinusta,
- 8) Käsi kädessä,
- 9) Suudellen,
- 10) Mikä tuntuu hyvältä,
- 11) Rakastella.

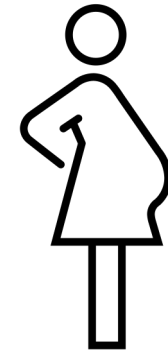
Kuva Matias Acuna (Duodecim: seksuaalilääketiede luku 7)

Seksuaalisuuden ulottuvuudet / nuoruusikä

Fyysinen ulottuvuus: keho muuttuu, onko kehitys oikea-aikaista, onko oikean kokoista ja näköistä, toimiiko keho kuten kuuluu, ehkäisy ja lisääntyminen

Psyykinen ulottuvuus: Miltä tuntuu ja mitä ajattelen seksistä? Osaanko ilmaista tunteita ja haluamistani? Kuka minä olen? Mitä tehdä kun tykkää? Miten toimia kun on loukannut/loukattu? Mikä on arvojeni mukaista toimintaa? Miten asetetaan rajat?

Sosiaalinen ulottuvuus: Lait ja oikeudet (suojaikäraja, seksuaalioikeudet), oman yhteisön normit: kuka saa ja millä tavalla toteuttaa seksuaalisuuttaan? (Sosiaalinen) media, ryhmäilmiöt

Nuorten seksuaalioikeudet

Oikeus omaan seksuaalisuuteen

Oikeus tietoon seksuaalisuudesta

Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi

Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin

Oikeus näkyä

Oikeus yksityisyyteen

Oikeus vaikuttaa

Mitä on riskikäyttäytyminen?

Ei yhtenäistä tai vakiintunutta määritelmää, kuten seksuaaliterveydellä

Perinteisesti viitattu ehkäisyyn laiminlyömiseen

Voidaan ymmärtää sellaisena seksikäyttäytymisenä, joka on henkilölle itselleen tai seksikumppaneille haitallista (jolloin ilmenemismuodot voivat olla erilaisia, ts. yhden hyvä voi olla toisen ahdistava kokemus)

Nuorten kohdalla erityisesti varomerkkejä päihtyneenä harrastettu seksi, ehkäisyä laiminlyövä seksi (myös suu- ja anaaliseksi!) ja kehitystasoon sopimaton seksikäyttäytyminen

Mielenterveyden ongelmien kanssa kahdensuuntainen suhde: yleinen psyykinen pahoinvointi heikentää kykyä tehdä omaa seksuaaliterveyttä tukevia valintoja ja toisaalta esim. seksuaalisuutta loukkaava väkivalta voi laukaista psyykkisiä häiriöitä

Riskikäyttäytymisen arviointia

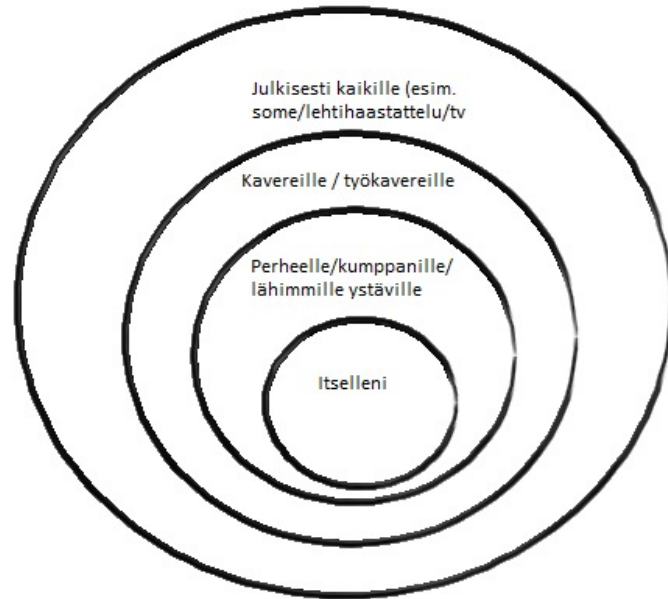
1, onko kyseessä seksuaalinen väkivalta ja rikotaanko lakia (esim. suojaikäraja, uhkailu/painostaminen)

2, ollaanko ns. harmaalla alueella – asia painaa nuorta vaikka pintapuolisesti tilanne näyttäisi normien mukaiselta

3, liittyykö seksiin terveyden laiminlyöntiä (ehkäisy /päihteet), **osaako nuori tunnistaa ja puhua rajoista**

Esimerkki rajojen pohtimisesta

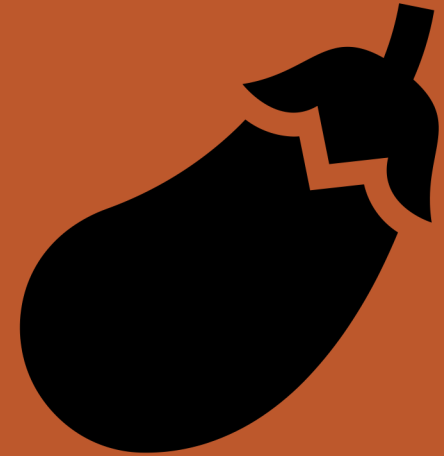

Aseta seuraavaan kaavioon kenelle kertoisit seuraavista asioista:

- 1, Seksuaalisesta suuntautumisestani
- 2, Seksipartnereiden määrästä
- 3, HIV-positiivisuudesta
- 4, Seurustelukumppanistani/-kumppaneistani
- 5, Kannastani aborttiin
- 6, Seksuaalisista mieltymyksistäni
- 7, suhteestani omaan kehooni
- 8, Kohtaamastani seksuaalisesta väkivallasta

Riskikäyttäytymistä vai ei?

- 1, Ei muista aamulla kenen kanssa harrasti seksiä ja oliko ehkäisyä
- 2, On harrastanut seksiä rahaa vastaan
- 3, On harrastanut ryhmäseksiä
- 4, On polygamisessa suhteessa
- 5, On pitkäkestoisessa monogamisessa parisuhteessa ja saanut klamydian
- 6, Hakeutuu sukupuolitauteihin koska haluaa jättää kondomin pois vakisuhteessa
- 7, On pitkäkestoisessa parisuhteessa jossa on seksiä, mutta ei nauti siitä eikä kerro tästä kumppanille

Pohdittavaksi

- Nuorten kanssa työskennellessä hyvä päivittää aika ajoin mitä itse ajattelee esim. kehoista, seksistä, seksuaalisuudesta, suhdemuodoista
- Millaisella tavalla nuorten kanssa puhutaan: uteliaasti? Kontrollivoivasti? Kauhistellen? Kunnioittaen?
- Mitä validoidaan: ”hyvä kun kysyt neuvoa”, ”hyvä kun kerrot tästä nyt”, ”hyvä että tunnistat nyt ettei tilanne ollut sinulle hyvä”

Kysymyksiä?

Hyvät turvataidot seksiin liittyen voi hyödyttää myös muilla elämän osa-alueilla!

